

Мельничук Л. Б., к.пед.н, доцент (Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, м. Рівне).

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З СОЦІАЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

***Анотація.** У статті розкрито специфіку використання інтерактивних технологій у вищій школі. Обґрунтовано сутність групових, колективних, та фронтальних інноваційних технологій. Висвітлено досвід упровадження інтерактивних прийомів у процесі вивчення дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям».*

***Ключові слова:** інтерактивні технології, інтерактивні прийоми, студенти, практичні заняття, навчання.*

***Аннотация.** В статье раскрыто специфику использования интерактивных технологий в высшей школе. Обосновано сущность групповых, коллективных и фронтальных инновационных технологий. Представлен опыт внедрения интерактивных приемов в процессе изучения дисциплины «Методика ознакомления дошкольников с социальным миром».*

***Ключевые слова:** интерактивные технологии, интерактивные приемы, студенты, практические занятия, обучение.*

***Annotation.** The peculiarities of the interactive techniques application in high school have been disclosed in this article. The essence of group, collective and frontal innovative technologies is substantiated. The experience in introducing the interactive methods in the «Methodology for familiarizing preschool children with the social world» study course has been revealed.*

***Keywords:** interactive techniques, interactive methods, students, practical lessons, studies.*

Сучасні демократичні процеси реформування та модернізації, які зараз відбуваються в системі вищої педагогічної освіти, об'єктивно спрямовані на її подальший прогресивний розвиток, забезпечення потреб українського суспільства та держави у висококваліфікованих фахівцях, що передбачає відповідні зміни у професійно-педагогічній підготовці педагогів до роботи з дітьми раннього та дошкільного віку. Проблеми підготовки майбутніх вихователів пов'язані з процесами удосконалення вищої дошкільної освіти, пошуком її нового змісту, форм та методів; перебудовою на засадах особистісно орієнтованого виховання, що зумовило необхідність

упровадження педагогічного супроводу процесу соціалізації особистості в період дошкільного дитинства [1].

Для реалізації цієї мети в системі освіти впроваджується багато форм і методів навчання. Серед них найбільш результативними є інтерактивні, оскільки вони дають змогу отримати знання не у готовому вигляді, а в процесі власної активності. Інтерактивні технології є важливим складником особистісно-зорієнтованого розвивального навчання. Найхарактернішою ознакою такого способу пізнання є те, що активними співтворцями навчально-виховного процесу стають самі студенти.

Отже, необхідним є введення в навчальний процес таких моделей навчання, які органічно поєднуються із традиційними формами та методами, легко застосовуються на різних етапах уроку.

Проблема застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі була в центрі уваги таких дослідників, як О. Єльнікова, Г. Коберник, О. Коберник, О. Комар, Т. Кравченко, М. Крайня, Г. Кривчикова, В. Мельник, Л. Пироженко, Н. Побірченко, О. Пометун та ін., які обґрунтували доцільність їх застосування для посилення ефективності процесу навчання.

Теоретичні аспекти, пов'язані з визначенням сутності інтерактивних методів, їх класифікації, визначенням найбільш поширених і придатних їх видів для розв'язання навчальних завдань набули висвітлення у працях російських (О. Коротаєва, Г. Мітіна, Г. Самохіна, С. Стил'єв, Н. Суворова, Г. Шевченко) та українських (А. Мартинець, М. Скрипник, Л. Пироженко, О. Пометун та ін.) учених.

Мета нашої публікації полягає у розкритті специфіки інтерактивного навчання при підготовці майбутніх фахівців дошкільної освіти, висвітленні особливостей його запровадження на практичних заняттях дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям».

Метою навчальної дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям» є теоретична та методична підготовка майбутніх фахівців спеціальності 012 «Дошкільна освіта» до розвивальної та навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку; уточнення, систематизація та поглиблення знань, умінь, навичок студентів у організації роботи з ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям.

З огляду на це, зростання вимог до підготовки науково-педагогічних кадрів, а також до вищої освіти вимагає пошуку новітніх технологій з метою оновлення теоретичного і методичного забезпечення професійної підготовки студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

У цьому контексті найрезультативнішими є інтерактивні технології, спрямовані на створення суб'єкт-суб'єктних стосунків між викладачем і студентами, залучення їх до активної комунікативної взаємодії, встановлення атмосфери взаємоповаги, довіри та відповідальності.

Термін «*інтерактивний*» (з англійської *inter* - взаємний, *akt* - діяти) означає «здатний до взаємних дій, діалогу». Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності учнів, яка має на меті створення комфортних умов навчання, за яких кожний учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність. Це співнавчання, взаємонавчання, де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що вони знають, уміють і здійснюють [2, с. 7].

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу обставин і відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співпраці, взаємодії, дає змогу педагогу стати справжнім лідером дитячого колективу [3].

Інтерактивні технології навчання у процесі опанування змісту дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям» ми упроваджували у таких видах діяльності: *кооперативне навчання, парне навчання* (робота студента з викладачем чи одногрупником один на один), *фронтальне навчання, навчання у грі, навчання у дискусії*.

Кооперативна (групова) навчальна діяльність – це форма (модель) організації навчання у малих групах студентів, об'єднаних спільною навчальною метою. За такої організації навчання викладач керує роботою кожного студента опосередковано, через завдання, якими він спрямовує діяльність групи. Кооперативне навчання відкриває для майбутніх педагогів можливість співпраці зі своїми однолітками, дає змогу реалізувати природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню учнями вищих результатів засвоєння знань і формування вмінь. Така модель легко й ефективно поєднується із традиційними формами та методами навчання і може застосовуватися на різних етапах навчання [3, с. 22].

До групового (кооперативного) навчання Н. Коломієць відносить: роботу в парах, в малих групах, ротаційні трійки, «Акваріум» [4, с. 12].

Наведемо приклад роботи у малій групі (тема практичного заняття – «Специфіка спілкування дошкільників з однолітками»)

Проблемне завдання (робота у малих групах)

Якщо у вашій групі є дитина, яка ні за що не погоджується відкласти свою улюблену іграшку під час занять, Ваші дії?

Після обговорення ситуації у мікрогрупі (по 3 студенти) куратори мікрогруп виносять свої варіанти вирішення проблеми на колективне обговорення, після чого майбутні фахівці дошкільної освіти колективно готують методичні рекомендації для вихователів ДНЗ.

До фронтальних технологій інтерактивного навчання науковці відносять такі, що передбачають одночасну спільну роботу усієї групи студентів. Це – обговорення проблеми у загальному колі (її застосовують з іншими технологіями): «Мікрофон» (надається змога кожному сказати щось швидко, по черзі, висловити свою думку чи позицію), заповнення інформаційного пропуску (поєднується з вправою «Мікрофон»), «Мозковий штурм» (відома інтерактивна технологія колективного обговорення, широко використовується для прийняття кількох рішень з конкретної проблеми), «Навчаючи – вчуся», «Дерево рішень», «Кейс-метод» та ін. [3].

З метою розвитку у студентів уміння інтегрувати знання, виконувати складні завдання в умовах неповної інформації за допомогою методів теоретичного дослідження на практичних заняттях ми використовували такий прийом, як «Заповнення інформаційного пропуску».

Термін «інформаційний пропуск» охоплює значну кількість різних прийомів, метою яких є відновлення чи пошук відповідної інформації.

Для цього ми використовували такі завдання (на прикладі теми практичного заняття «Специфіка спілкування дошкільників з однолітками»):

1. Доповніть речення адекватними змісту поняттями:

А. Перша яскрава відміна спілкування однолітків полягає...

Б. Інша важлива особливість контактів дітей полягає...

В. Якщо в спілкуванні з дорослим навіть найменші діти дотримуються певних форм поведінки, то при взаємодії з однолітками дошкільнята використовують...

У свою чергу такий інтерактивний прийом, як мозковий штурм, полягає у вирішенні проблеми та виробленні певної ідеї за обмежений час (10–15 хвилин).

Зокрема, при вивченні теми «Методика ознайомлення дошкільників з рідним краєм та рідним містом» нами використано мозковий штурм з метою активізації розумових здібностей майбутніх вихователів з таких проблем:

1. З якого віку потрібно ознайомлювати дошкільників з державними символами та символікою?

2. З якими державними символами Ви повинні ознайомити дошкільників?

3. У чому полягає різниця між поняттями «Державний символ» та «Державна символіка»?

4. Назвіть прізвища відомих людей, які прославили наше місто.

Зазначений вид роботи активізує інтелектуальні здібності студентів, розвиває пізнавальну активність, виробляє вміння толерантно ставитись до опонентів. Одним із важливих завдань вивчення дисципліни «Методика ознайомлення дошкільників з соціальним довкіллям» є сприяння формуванню у фахівців інноваційного мислення і поглибленню міждисциплінарних знань, орієнтованих на розв'язання проблемних ситуацій у науковій і

проектувальній діяльності. З цією метою на практичних заняттях ми використовували «Кейс-метод».

«Кейс» (з англ. – випадок) – це дуже деталізовані, контекстуальні, описові доповіді і повідомлення про викладання і учіння [4, с. 7].

Зокрема, Т. Кошманова виділяє два типи «кейсів», які використовують для підготовки педагогів. Перший тип – це детальний (до погодинної хронології) щоденний опис викладання студента за принципом: коли? де? і як? Другий тип передбачає обговорення короткої і конкретної навчальної ситуації, події, яка, наприклад, мала місце у процесі організації науково-педагогічних досліджень [5, с. 157–159].

Наприклад, при вивченні теми «Ознайомлення дошкільників з професіями» студентам пропонувалося розв'язування таких педагогічних ситуацій:

Ситуація 1. «Хто важливіший?»

Двоє хлоп'ят сперечалися, яка професія корисніша. У Вітька тато працює на заводі, де виготовляють автомобілі. Хлопчик дуже поважає свого батька, пишається тим, що в кожному автомобілі закладено частку татової праці.

У Миколки тато – лікар: лікує дітей та дорослих, допомагає їм одужати. Хлопчик упевнений, що кращої професії, ніж лікар, немає і теж мріє лікувати людей.

Якось хлоп'ята почали розмову, чия справа важливіша. Вітько питає у Миколки: «Скажи, а що конкретно виробляє твій тато? От мій, наприклад, працює в цеху, де виготовляють мотори». «Як що? – замислився Микола. – А й справді, батько допомагає людям одужати, але конкретних речей, тобто товарів, він не виробляє. Але ж хіба від цього його робота менш важлива?» [6].

Проаналізувавши зазначену ситуацію студенти повинні були відповісти на такі питання:

– які питання потрібно поставити для дошкільників з метою виховання у них шанобливого ставлення до людей усіх професій?

– як переконати дошкільників у важливості усіх без винятку професій?

Ситуація 2. «Непотрібна професія»

Вихователька старшої групи запропонувала дітям дізнатися, де і ким працюють їхні мами. Під час бесіди одні вихованці охоче розповідали про своїх мам, інші говорили про них мало і коротко. Валя заявила: «Моя мама нічого не робить, цілий день шие». «Моя лише варить і прибирає», – сказала Оксанка. Миколка на запитання вихователя, де працює його мама, не відповів, а почервонів і похнюпився: «Не скажу, ким вона працює!» Вихователька знала, що його мама працює у пральні дитячого садка. Залишившись наодинці з хлопчиком, вона запитала: «Миколко, чому ти не

сказав про мамину роботу?» На що хлопчик відповів: «Її робота погана – тільки пере, а більше нічого. Всі вдома перуть, це не робота».

Проаналізувавши ситуацію студенти повинні були:

– назвати причину подібного ставлення дітей до трудової діяльності дорослих

– запропонувати виховні завдання, які слід вирішити у подальшій роботі виховательку цієї групи?

«Кейс-метод» ми використовували для того, щоб допомогти майбутньому вчителю зрозуміти специфіку педагогічних ситуацій (взаємовідносини, види відповідальності, клімат навчання у ДНЗ, мотивацію). Це сприяє формуванню вмінь розв'язання проблемних ситуацій, допомагає адаптації студента до майбутньої діяльності.

До технологій навчання у грі відносяться імітації, рольові ігри, драматизація.

Учасники навчального процесу, за ігровою моделлю, перебувають в інших умовах, аніж у традиційному навчанні. Студентам надають максимальну свободу інтелектуальної діяльності, що обмежується лише конкретними правилами гри. Вони самі обирають свою роль у грі; висувуючи припущення про ймовірний розвиток подій, створюють проблемну ситуацію, шукають шляхи її вирішення, покладаючи на себе відповідальність за обране рішення. Викладач в ігровій моделі – інструктор (ознайомлення з правилами гри, консультації під час її проведення), суддя-рефері (коригування і поради стосовно розподілу ролей), тренер (підказки учням з метою прискорення проведення гри), головуючий, ведучий (організатор обговорення) [7].

Ділову гру можна розглядати як моделювання її учасниками професійної діяльності, імітацію реальних фахових ситуацій.

Технології навчання у дискусії – важливий засіб пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання, бо дискусія – широке публічне обговорення спірного питання.

Вона сприяє розвитку критичного мислення, дає змогу визначити власну позицію, формує навички відстоювання своєї особистої думки, поглиблює знання з даної проблеми. Такі технології досить цікаві для сучасної вищої школи. До них відносять: «Метод ПРЕС», «Обери позицію», «Зміни позицію», «Безперервна шкала думок», «Дискусія», «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу», «Дебати». Так, наприклад, технологію «Метод ПРЕС» можна запропонувати до будь-якої проблеми за умови дотримання чотирьох етапів: висловіть свою думку, поясніть, у чому полягає ваша точка зору (починаючи зі слів: я вважаю, що...); поясніть причину виникнення цієї думки, тобто на чому ґрунтуються докази (починаючи зі слів: оскільки...); наведіть приклади, додаткові аргументи на підтримку вашої позиції, а також факти, що демонструють

ваші докази (...наприклад...); узагальніть свою думку (зробіть висновок, починаючи зі слів: Отже, таким чином...) [1, с.50].

Інтерактивні форми і методи навчання, на відміну від традиційних, більш ефективні у засвоєнні навчального матеріалу, спонукають студентів до творчої роботи та формують особисту позицію щодо сприйняття змісту навчання. Головні їх переваги – створення атмосфери співпраці за схемою: викладач-студент, студент-студент, студент-комп'ютер.

Використання інтерактивних технологій навчання допоможе викладачеві змінити звичну для студента ситуацію навчання, характер діяльності і змусить його від пасивного спостерігача стати активним учасником навчального процесу. Перебуваючи у інтерактивному просторі, студент змушений самостійно мислити, сумніватися, розв'язувати певні завдання і проблеми. Змінюються правила взаємодії з викладачем та одногрупниками.

Порушена у статті проблема не вичерпує всієї її багатогранності. Подальшого дослідження потребують питання практичної реалізації інтерактивних технологій навчання студентів педагогічних факультетів у різних формах навчальної діяльності в процесі вивчення інших дисциплін.

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / [гол. ред. Н. О. Андрусич]. – К. : Дошкільне виховання, 1999. – 68 с. – (Бібліотечка журналу «Дошкільне виховання»).
2. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід : Метод. посіб. / Авт.-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. – К. : АПН, 2002. – 136 с.
3. Кларин М. Б. Инновации в мировой педагогике / М. Б. Кларин. – М., 2008. – 180 с.
4. Коломієць Н. А. Інтерактивні технології в особистісно-зорієнтованій освіті / Наталія Коломієць // Відкритий урок : розробки, технології, досвід. – 2006. – № 9. – С. 6–8.
5. Кошманова Т. С. Розвиток педагогічної освіти у США (1960-1998 рр.) / Т. С. Кошманова. – Львів : Вид-во «Світ», 1999. – 486 с.
6. Богуш А. М. Довкілля. – Для дітей дошкільного віку. – У 2-х част / Богуш А. М., Ільченко В. Р. – Полтава, 2014. – 344 с.
7. Грама Н. Економічне виховання особистості дитини-дошкільника. Розвиток особистості дитини дошкільного віку в різних видах діяльності : монографія / А. М. Богуш, Н. Г. Грама, Н. І. Луцан та ін.. – Одеса : Вид. Бакаєв В.В., 2013. – 236 с.

Рецензент: д.психол.н., професор Ставицький О. О.